

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

Bz
(Hely)

1942 dec. 16.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

92

Kodály Zoltán hatvan

éves
1942

Kodály Zoltán hatvan éves

A férfi, akit a magyar kulturvilág ünnepel, ma december 16-án tölti be hatvanadik életévét. Kodály egész életét egy nagykonceptiójú nemzetépítő programnak szentelte. Nemcsak mint muzsikus jelentős, hanem az egyetemes magyar művelődés szempontjából is korszakos a működése, s nincs még egy komponistánk, aki ilyen széles kulturkört töltene be. „Szervezzük újra a nemzetet, egészséges, igaz életre, mutassunk neki példát a zenével, mutassuk meg, hogyan lehet a magyar zenéből az emberiség zenéje és a magyar gondolatból világeszme”, ez a magja a kodályi ideáknak s ezt szolgálja mint népdalgyűjtő, publicista, tanító, kutató, tudós és kulturpolitikus is. Kodály magyar és európai, muzsikus és humanista, de mindenképpen páratlan mester a maga nemében, aki generációk egész sorának vált zenei irányítójává. Óriási és kellően nem hangúlyozható jelentősége van annak is, hogy közvetlen szomszédaink helyett az addigi gyakorlatól eltérően a francia művészetben keres szövetségést, s ő az első, akinek művészetében a magyar érzésvilághoz és gondolkodáshoz oly közelálló „latinvonalú szépség” nyilvánul meg. Művészi hitvallása az Európáig ellenére is fajmagyar. Hirdeti, hogy a néphagyomány nemesveretű dallamokban kell keresni a nemzeti zeneművészet alapjait s akik másra akarnak építeni, azok nélkülözik a szilárd fundamentumot s ezért nem válhat építményük időállóvá. „Klasszikus magyar zenét másban, mint a néphagyomány néhány ezer dallamában, nem találunk. Ez egyelőre a legtökéletesebb kifeje-

zése a nemzeti léleknek.” Magányos úttörő, de vállalkozik a lehetetlenre s egymaga végzi el azt, amit évszázadok elmulasztottak s amire generációk lettek volna hivatva. A nemzeti zenekultúra teljessé tételéért harcol ez a latinítás-hoz kapcsolódó remek magyar kopnya s a nehéz és súlyos küzdelemben emberfeletti munkát végez. Neki köszönhetjük, hogy a századforduló zenei gyarmatából nem dominiummá, hanem zenei hatalommá vált Magyarország, s ma akár zenetudományról, zenepolitikáról, zenei publicisztikáról, kritikáról, kóruskultúráról, stb. van szó, felveszszük a versenyt a Nyugat színvonalával.

A magyar muzsikának ez a hőrosza mostoha viszonyok között vagott neki útjának. A ferencjózsefi aranykor utolsó évtizedének vihar előtti csendje nem volt alkalmas új eszmék számára, szinte légiures tér vette körül s mozgóva idegenkedés fogadta. A zenei közízlés nálunk szomorúan alacsony fokon állt, a közönség a jó és rossz között alig tudott különbséget tenni. A magyar társadalom, amely kitűnően ismerte a fajbor- és kocsisbor közti különbséget, zenei kocsisboron élt. Az Operaházba „legfeljebb ötezer ember” járt, hangversenyre „egyezer vagy kettő” s minél értékeseb a műsor, annál üresebb a terem.

A zenekultúra Potemkin-kultúra volt s a zenei analfabétaságra ftél milliók, nemcsak a magyar nép, hanem a középosztály is, az írásban szájhagyomány korszakánál tartott: „kötát nem ismert...” Nincs komoly zenefogyasztó közönség s „egy elé-

nyésző kisebbség magasabb igényei miatt kell súlyos állami áldozatokkal fenntartani zenei intézményeket”. A középosztály egy része hagyománytalan és fölületes műveltségű, „más részének viszont csekélyebb a művészi kultúrája, hogyssem nagyobb szabású művészetnek szolgálhatna alapul”. Tápláléka a cigányzene, a cigányt utánzó zongorarögtönzés és a népis műdal, érzélgős, céltalan „sírva vígadás”. A magyar műveltség zenétlensége tudományos téren is éreztette hatását. „Gyűjtőték, kiadták, utánozták a nép dalait, de mindig csak dallam nélkül használták azokat.” Bár híres zenésznemzéként emleget a világ, „kevés országban tapasztalható különben műveltebb köröknek akkora közömbössége a zene iránt, mint nálunk”. Fejlett irodalmi, képzőművészeti műveltséggel zenei infantilizmus járt együtt s akik jobbkézrel a jóért küzdöttek, balkézrel a zenében ponyvairodalmat pártoltak. Így aztán az a réteg, mely a népis formákat már klasszikus hagyományként fogadta el, ridegen elzárkózott, amikor Kodály a nemzet legsajátosabb zenei kifejezését eléhük tárta. Frzésük szerint legösibb székely dallamaink idegenek voltak

„Magyar földön kinosabb az út keményebb a rög, mint másutt — írja Molnár Antal. — Itt nem lehet büntetlenül újat, szépet akarni. Kodályt is gyakran megpróbálták kikezdeni a rosszakarók... Alig van oly kifogás és vád, amivel ne illeték volna. Zenepolitikusaink jól megérezték, hogy amit Kodály cselekszik, az mindenképp ellentétes azzal a renddel, amelyet ők helyesnek ítéltek. A

hírlapok rendszeres hájszát indítottak a művész személye és művei ellen.” Kodály azonban nem törődik a gáncoskodókkal, nem vész tudomást arról hogy a magyar nemzeti műveltséget támogató intézmények idegenül állanak a régmulton felépülő új magyar zenetörekvésekkel szemben.

Tudja, hogy „a lelki gazdagodás hatalmas forrásai erednek a zenéből” s azon van, hogy ez minél többek számára megnyílják, hogy jó zenére áhítózó új tömegek lépjenek el az üresen tátongó koncerttermeket s komoly művészi célokra alakult karénekegyesületek hálózzák be ezer felé szagatott, kohézió nélküli társadalmi életünket. „Nem akarom azt állítani — írja —, hogy az angol társadalom példátlan szolidaritását, az angol nyelvű fegyelmzettségét és énekarok teremtették meg. De valami összefüggés lesz közte és a 600 éves kultúra közt. Aminthogy az angol és magyar munkás közti különbség egyik oka az, hogy az angol éneklis, ismeri Bach h-moll miséjét is.” Kodály számára nem közömbös, hogy mi lesz zeneéletünkben egy-két emberöltő múlva. Belenéz a tartervekbe s amikor úgy látja, hogy a magyar gyermek lelkének egy hatalmas területet, melyet csak a zene tud megművelni, parlagon hever, nemcsak iskoláink, hanem még óvodáink zeneügyeiben is hallatja messzehangzó szavát.

Olyan közönséget akar nevelni, melynek életszükséglete a magasabbrendű zene s a magyar publikumot zenei igénytelenségéből szeretné kiemelni. „Az állam háiba tart fenn operát, koncertet, ha nem jár bele

iskolai — sajnos még ma is szűk — keretek kibővülnek. A hatása alatt életrehívott „Eneklő Ifjúság” szervezetében megmutatta, hogyan kell és lehet tömegeket bekapcsolni a zene áradatába és tanítása nyomán kel életre az új „énekesrend” fiatal magyar énekkari irodalma. Életének talán legnagyobb tette, amit az igazi magyar kóruskultúra megteremtésével végzett. Kodály az a zenevezér, aki nem esücssteljesítményeket szorgalmaz, nem kalandoz a gyökértelen legfelső régióban, hanem az alapot, a kezdetet nézi. „Sokkal fontosabb, hogy ki az énektanár Kiszvárdán, minthogy ki az opera igazgatója. Mert a rossz igazgató azonnal megbukik. (Néha még a jó is.) De a rossz tanár 30 éven át 30 évtárból áll ki a zene szeretetét.” Tanítványait önállóságra, az életnek nevelni s mivel az ország zenekultúrájának megszilárdítása a legfontosabb feladat, vidék felé is irányítja őket s arra törekszik, hogy minél több szál fűzze a klasszikus példákon nevelt ifjúságot a magyar élethez és kultúrához. Programjának legnagyobb erőssége, hogy amit hirdel, annak megvalósításában ő jár messzevilágító példaként elől... Székfű Gyula nagyon helyesen állapítja meg, hogy az örök magyar szellem izmosodását, a magyarabb magyarság létrehozását célzó úton az első lépést az új magyar zeneművészet tette meg s Kodály Zoltánról a következő rendkívül jellemző sorokat írja: „Magyar testvériség, nemzeti szolidaritás és kollektivitás, mindaz, amit a politika annyiszor és annyi szóval követel, a legmagasabb irányt adó szellemi atmoszférában csak ezen az egy úton